

COMEDIA

А. Лескова, редитељ Народног Позоришта у Скопљу, која је са успехом креирала и режирала „Јутро, дан и ноћ“, „Школу за кокоте“, и сада спрема „Анфису“ и „Жену и њену играчку“.

A. Leskova, reditelj Narodnog Pozorišta u Skoplju, koja je sa uspehom kreirala i režirala „Jutro, dan i noć“, „Školu za kote“, i sada sprema „Anfisu“ i „Ženu i njenu igračku“.

ПОВОДОМ ДВАДЕСЕТОГОДИШЊИЦЕ ЈАНКОВЕ СМРТИ

ЈАНКО ВЕСЕЛИНОВИЋ И ПРОСЛАВА У БЕОГРАДСКОМ НАРОДНОМ ПОЗОРИШТУ

Јанко Веселиновић је био у првом реду приповедачки таленат, и он је несумњиво сликама са села и мањим приповеткама највише сачувао своје књижевно име. У том погледу, он има нечега сличног са Чеховом. Према различни по култури, осећању живота и предметима које обрађују, обојица су као позоришни писци остали доследни својим приповедачким особинама: износили су на позорницу живот који су запажали кроз своја лична осећања, у поједине сцене уносили су своја лична поетична расположења и, благодарећи тим личним акцентима, целу драмску акцију сводили су на топло, каткад и узбудљиво, сликање живота.

Чехов је у **Вишњевом саду** дао типични пример такве „испричане“ драме, која има пуно несумњивих одлика озбиљног и високо обдареног писца, али која, у ствари, није права драма. Ту је много изванредних детаља, у свакој сцени осећа се дубоко саосећање писца са својим јунацима, личности су живе и пластичне — али се кроз све ипак показује приповедач, нежни и осетљиви писац **Душица**, психолог који опрезно и са преданошћу анализира многоструке душевне покрете, но који баш због тога тешко успева да уђе у оквир истинског драмског дела. Због тога Чеховљеве драме и јесу приступачне првенствено руским глумцима, који су, поред реалистичног доношења истинитих типова, кадри да осете тананост те приповедачки створене атмосфере на позорници, у којој реч и пауза имају исту улогу при стварању тог специјалног *Stimmung*-а.

Веселиновић као приповедач има само један мањи део одлика великог руског писца, али је као позоришни писац на његовом путу. То јасно показују његови комади **Ђидо** (уз сарадњу Д. Брзака) и **Потера** (уз сарадњу И. Станојевића), који су и данас радо гледани, али који, у самој ствари, нису права позоришна дела.

Кад се пред **Ђидом** подигне завеса и укаже се слика мањанског села, познавалац Јанкових приповедака осетиће одмах мириш „пољског цвећа“, тражиће погледом да види „зелене вајате“, биће усхићен кад се појаве **Љубица** и **Пе-**

тра, као „рајске душе“, и радоваће се кад се сакупе момци и девојке на прело, где се кроз реч и песму говори „од срца срцу“. Све што је као идеалист и песник изнео у својим причама, сакупљено је овде и подељено у неколико слика које сачињавају комад. Докле кроз лугове одјекује свирка двојница и док се њивама и ливадама вију снажне мишице радника, жарка љубав захватиће два млада срца и повешће их да се једине. Али је песник видео и смешне стране села, те ће зато између њих ставити комичну фигуру **Максима**, разне подсмехе и пошалице на прелу, и судбоносне сељачке подвале на изборима, због чега ће доћи до свађе међу родитељима заљубљених. А у томе ће Јанко наћи мотив да развије свој комад и да га, бар у једном тренутку, доведе до драмске акције. И он, напојен народним поносом и душом онда још неисквареног села, пустиће да његов „Ђидо“ због љубави истури разгољене груди пред очеву пушку, да га љубављу победи и да кроз љубав прослави чистоту народне душе.

А да ли је **Ђидо** могао бити драмски комад? У то се не може суђати. Али Јанко је и на томе послу остао првенствено удар приповедач, сликар сеоске идиле, нежни песник „села и прела“, који је снимно неколико добрих типова, обележио контуре једне драме и, као што је и почео, завршио песмом младости. Исто као у „Сликама из сеоског живота“.

У **Потери** он се показује још простодушнији, прави човек из народа, поклоник сељака и одушевљени родољуб. Потера за одбеглом девојком пролази кроз разне крајеве Србије, а у тим крајевима свуда се ради, људи се воле, чувају се обичаји и вера, влада слога, а писац као да нас непретано опмиње да нигде нема народа као што је наш. Никакве радње. Никакве интриге. Један низ слика. Али је све обојено одличним познавањем народног живота, разних обичаја и веровања, са пуно етнографских и фолклорних ознака. Приповедач Јанко, нежни идилчар, није ни овом приликом устукнуо пред драмским писцем, ма да је за сарадника имао једног од тадашњих најбољих глумаца.

Одбор Подринаца примио се достојне дужности да једном свечаношћу обележи двадесетогодишњицу од Јанкове смрти. И ако је он тек у другом реду позоришни писац, ипак је добра плеја да се та свечаност обави под кровом Народног Позоришта, у коме је Веселиновић једно краће време био и драматург. Тако ће 22. децембра бити изведено **Јанково вече**, састављено од следећи тачака: 1) Поздравна реч Подринаца, 2) У редакцији „Звезде“, 3) Причање И. Станојевића о Јанку, 4) „Момче“, драматизована Јанкова приповетка и 5) Прело, из **Ђиде**

Жанка Стокић (Јозефина) и Н. Гошић (Леополд) у лакрдији „Код белог коња“, у београдском „Мањежу“.

— Фото: Вл. Бенчић, Београд —

Отац и кћи на позорници: Чика Сава Тодоровић (Гизеке) и његова кћи Зора Златковић (Кларица, и на сцени кћи) у лакрдији „Код белог коња“, у Мањежу.

— Снимак Вл. Бенчића, Београд —

Завршетак циклуса

V. Демократизација позоришта, никако нивелисање укуса: али то неће извести данашња обласна позоришта

Тражило се за сва позоришта у земљи око шездесет милиона динара; обећавало се неких педесет милиона, на утеху обласним позориштима која грцају; а скресан је буџет на четрдесетак милиона, чиме су поткресане и многе наде, и многи изгледи, и многе илузије. Не мари, ако се стоји на гледишту да је сасвим свеједно како ће изгледати наша обласна позоришта, само нека вегетирају и даље, и нека маркирају уметност и културу. За љубав једног микроскопски малог става у Бедкеру, плаћеног телескопски великом позицијом у државном буџету, којом се, у ствари, с једне стране куцује бламажа и очајање, а с друге једно ситно задовољство ситних њивта и недопечене паланачке интелигенције — ако се државна позорница сроза на живо тинглтангла. Иначе, ако државна бина не пристаје да се сроза на тај ниво, онда и на тој другој страни зловоља, пакост и бунтовност пореског платца, који од државе, „за своје паре“ тражи да га у позоришту засмејава и шапави. У ствари, култура трбуха са спољне стране.

То је неморално, па би већ и зато ваљало затворити обласна позоришта, оваква каква су и у колико их држава одржава. Или бар велику већину њихову затворити. Кад се није у стању постићи сврха, да се у највећим, обласним центрима одгаји елита, једно језгро позорнице публике, које ће све дубље у народ уносити здрав укус и здраво гледање на све задатке позоришта, и то зато што ти обласни центри неће онакво позориште какво сме и какво може да им даде једно Министарство Просвете ове земље, — онда заиста не остаје ништа друго осим затварања тих бина. Затворите шатре! Затворите их што пре!

Остаће нам зграде, и успомена на једну културну авантуру која је прогутала милионе. Остаће нам глумци, „фацирани“; и управе, на расположењу. Људи који су се ишчеличили у борби између уметничког идеала и нижих инстинката масе, која неће да је пук, у оном горем смислу речи. Искористите њихов племенити жар и богато искуство, док се жар није угасио, а искуство затупило у глупу резигнацију и претворило се у неспособност и у баласт.

Окупите глумце тих позоришта: драмске уједно, оперетске уједно, оне способне за оперу уједно. Створите од драмских уметника две или три драмске трупе, од певача једну или две оперетске трупе и, евентуално, један оперски ансамбл. И

пустите их, у име Бога, нека крстаре по овој држави! Могу обласни театри, ако хоћете, бити базе од којих ће полазити и куда ће се враћати. Велике централе. Једна или две за драму, једна за оперету, једна за оперу. Или, још боље, она оперска трупа — ако је у први мах буде било — нека се придода великој београдској или загребачкој опери, и нека њих појачава за месец или два у години, и нека се ту школује, а остало време, са 2—3 лаке опере на репертоару нека крстари по овој чудној земљи, по местима где за њу има потребе, и нека разноси музичку културу, а не лаку забаву, кроз крајеве жељне песме и свирке.

Кад се једно место умори и исцрпи с драмом, пустити га нека се одмори, као што се њива одмара, пре него се у њ пошаље оперета... па опет драма... и тек напоследку опера. И увек у размацима, и с паузама. Радимо и ми као што приватне трупе раде и дандањи у Италији, која у томе погледу зацело има и старију и јачу културу, па се ипак држи тог система „стајона“, сезона. Јер паланка је мала, број позорнице публике ограничен, кеса њена, и нерви њени, и духовне потребе њене ограничене. Пет стотина могућних посетилаца је само пет стотина посетилаца, и пет хлебова и две рибе су само пет хлебова и две рибе, с којима је само Исус Христос умео да нахрани пет хиљада људи на једноме месту и у исто време. Од нас се тражи још веће чудо: да с пет хлебова и две рибе нахранимо 50.000, и 500.000, и 1.500.000 људи, — али, срећом, не на једноме месту и не у истоме тренутку. И зато је то чудо, које се од нас тражи, остварљиво, — кад би се оно пет хлебова и две рибе носили од места до места и показивали хиљадама, као Змај-Јовин шаран, у чудној илузији коју театар доноси....

А за сељака стварајте што пре, без оклевања, дилетанте, у сваком селу, свуда где има школа. Распишите конкурсе за израду сељачких комада, приступачних и милих народу, штампајте их са свима упуштима за учитеља-редитеља, који ће те комаде приказивати са одраслом сеоском омладином, али ће се почети још са децом. Молити учитеља, наградити таквог учитеља, натерати учитеља, ако се мора! Нека му то буде један део његове културне мисије на селу. Учите га томе у учитељским школама! Такво позориште неће бити скупо, макар се љотирао и који милион више.

Тако ће имати позориште и сељак, и маловарошанин, и интелигенат престонице, — сваки своје, сваки оно што му треба и колико му се може дати.

Још нешто. Са мало добре воље лако је комбиновати неколико десетина вагона, који ће само позориштима стојати на расположењу, адаптирани, за пренос костима и декора и за превоз особља. Даље, костиме и декоре најбоље је израђивати у парочитим централним радионицама и држати их у сабирним

Шекспирова „Богојављенска ноћ“ у Бондином Казалишту у Дубравнику: Виола (Бежена Беговић) и Оливија (Опујићева).

— Foto Berner, Dubrovnik —

Примабалерина београдског Народног Позоришта Кирсанова, у балету „Половечки Логор“.

— Фото Вл. Венцић, Београд —

слабалиштима, јер ће се тако радити и јевтиније, и боље, и са више укуса, а неће се расипати новац и енергија, и долазити у ситуацију, да се не могу играти комади, иако се имају глумци, само зато што се у сопственом магацину нема декора ни костима, док их суседно обласно позориште има на претек, а нема глумце који ће играти те комаде. И, нарочито, дела преписивати у једној централи и језик исправљати у тој централи, — у корист чистог језика, јединог који се сме чути са државне позорнице.

Ово су, у најопштијим цртама, основне идеје, које се саме намећу, сваком човеку који се нађе у једном обласном позоришту и, очајан пријатељ позоришне уметности и свестан силног њеног значаја, почне да мисли шта треба а шта не треба. Разуме се да се овде много шта даје дискутовати, и треба да се дискутује. Крајње је време.

Него, једно је ван сваке дискусије: обласна позоришта, оваква каква су, треба што пре затворити. И створити нешто боље, у правцу демократизације театра, који је заиста постао луксуз једне повлашћене мањине, којој га плаћа цео народ. Али демократизација театра не значи нивелисање укуса и посељачивање театра. Јер то би био грех против Светога Духа. Он би нам се осветио тиме што би, временом, довео фушере на позорницу и интелектуалну фукару у гледалиште. Од тога би имао штете и сељак и интелегент, и то не би била реформа. У таквом би случају било, можда, боље оставити све по старом, па нека све иде својим током, док се јаз не подлоче толико да се обе обале сруше у провалију.

H. B. J.

Kolege

Promena u uredništvu »Hrv. Pozornice«

Poslednji broj Zagrebačkog pozorišnog lista „Hrvatska Pozornica“ donosi nam novinu — promenu u uređivanju lista. Dosadašnji urednik, g. Josif Kulundžić, koji je bio i prvi urednik našeg zagrebačkog izdanja Comoedi-e, prestao je biti urednikom „Hrvatske Pozornice“. Po svoj prilici usled toga što će biti jače angažovan u teatru dolaskom g. dra Gavelle u Beograd.

Novi urednik „Hrvatske Pozornice“ sada je opet naš stari beogradski poznanik, g. Zlatko Gorjan, doskorašnji pozorišni kritičar beogradskog „Belgrader Zeitung-a“ koji je načinio lepo ime kao kritičar u Beogradu. Poslednji broj „Hrv. Pozornice“ uredio je već g. Gorjan i dao mu potpisani uvodnik: o teatru i reklami, u kome veli: „Da, teatru treba reklama, kao što svaki članak mora da ima naslov, a svaki dućan izlog ili cimer.“ Reklamu za zagrebačko kazalište vrši „H. P.“, i to je pravac koga se ona drži.

КАД СЕ ЗАВЕСЕ ДИГНУ У ПАРИЗУ

Париз, децембра

Тако је пријатно, у парско јутро, после првог буђења и гутљаја чаја, погледати на шесту страну овдашње „Comoedia“ цуну — крилату од спектакла за све валуте и све душе. 152 позоришта, варијетеа и позната кина, објављују своје програме са именима својих ведета, знаних на бар два континента. Очи нам слећу од слова до слова, од куће једне до друге, од звезде једне до друге, чепркају широм широке стране, дужинама дугих редова и траже себи насладу, идола за ново вече што долази. То ваљункање у млаком, перверзно широком изгњеченом париском кревету, и бирање гурманско и појудно своје наредне ноћи, особито је уживање за све гладнице уживања. А репертоар париски, у ове дане славне године 1925, писан је тако вешто да голица у кревету, страсти органе тела. Као да је за увек прошло класично доба театра, достојанственог, тако се учини човеку — странцу особито — кад у два јутра погледа шта су директори позоришта са леве и десне стране Сене, спремили за гурмане позорница. Голо или хиперголо. Два-три позоришта, са именима храбрих Лиње-По и Си-зан Дебре, који ево тридесету годину тумаче Ибзена, Лудмила и Жорж Питоев, који проводе без ублажења Бернар Шоа у Светој Јованци Орлеанској, и најзад Ана Павлова, то су три висока вечера, у овој гомили пијеса за добро раздражење органа и цеђење сокова благополучних за варење. Оперске куће су на старом репертоару. Новости ретко иду а високе репризе не успевају. Велика Опера, репризира је пре месец дана Бориса Годунова, скраћеног до највећих могућности, али пред празном кућом. Одеон зврји празан. Жалосно ми је било једне вечери, Бомаршеу посвећене, у кварту духа латинског, кад је свега сто глава било у великој кући. Француску Комедију пуне странци, „ради доброг језика“ а „да виде Игет Дифло и да чују Пијера, у „Заљубљеној жени“ и „Свадбеном Марицу“, или у најновијем комаду Жеролдина, „Робер и Маријана“. Пуне је снобови абониран и Комедија је данас једина кућа, која доноси и где су билете разграбљене. Друга позоришта се довијају. Увлаче моду. Публика данас, више него игле на свету, иде у Париска позоришта не да чује писца, већ да види како се треба обући. Глумице и глумци су постали агенти великих кројача, лансери моде. У сценама најдирљивијим, у позама најгалантнијим, они не заборављају да ставију „coupe“ своје одеће. И оно, што је за деветнаест векова било црква, свети храм, постало је за наше поратне године, један живи и врло вешти огласни завод, у богатом декору

Ростанов „Сирано де Бержерак“ у Осијеку, у лепом преводу М. Димовића: III чин (Роксана — Грета Краус, Сирано — Аца Гавриловић, Христијан — Ватрослав Хладић, десно).

Rostanov „Sirano de Beržerak“ u Osijeku, u lepom prevodu M. Dimovića: III čin (Roksana — Greta Kraus, Sirano — Aca Gavrilović, Hristijan — Vatroslav Hladić, desno).

Ростанов „Сирано де Бержерак“ у Осијеку Народном Позоришту: 1. Јосо Мартинчевић, као граф Гиз; — 2. Аца Гавриловић као Сирано.

Ростанов „Сирано де Бержерак“ у Осијеку Народном Позоришту: 1. Јосо Мартинчевић, као граф Гиз; — 2. Аца Гавриловић као Сирано.

Rostanov „Sirano de Beržerak“ u Osijeku Narodnom Pozorištu: 1. Joso Martinčević, kao graf Giz; — 2. Aca Gavrilović kao Sirono.

фантазије и ласцивности. Понеке представе штампача Г. П. де Тревијера, о модном успеху артиста и топлом пријему публике фантази-прслука и смелих боја, које су се виделе на позорници.

Дефицита се не боје, једино куће са голишавим програмом. Ни напреене цене нису у стању да зауставе отимање публике за места. То су у Паризу најскупља позоришта а и најпунија. То су данас зборна места странаца и сцене које се најпре гледају. Сви Срби, који су синоћ дошли у Париз, вечерас су или у **Фоли Берже** или у **Казино де Пари**, или у **Паласу** или сигурно у **Мулен Ружу**, где царује Мистенгел. Фриволна музика, која голица нерве, годи више свега. Бајске приче у слици, са дијамантима, перјима, чипкама, фурирама, — хиљадама духовитих труваја — мазе очи и не натерују мозак на дуги рад. И најзад, процесија белих жена, нагих или лако задранираних, са бар једном дојком разблудном, што извирује слободно из тканина прозрачних, целу салу чедних Американаца, Енглеза, врелих Италијана и јужњака који живе на температури Еквадора, прожима сладострашћем, беспримерним. Лорњети су наперени. Позоришни догледи задрхте некад и у најчвршћим, мускулозним рукама. А смех, који из срца не потиче, већ на врисак личи, разлегне се понекад, двораном саблажњивом. И на крају представе, сва публика плешће засијаних очију, лепоти у наготи и цео партер и галерије, као у „Паласу“ певају, уз звонки оркестар:

„Желиш ли код тетке да спаваш?

Или ћеш ићи код мене у кревет?

„Ако ти се тетка љути,

„Кажи јој да ћу и њу позвати други пут.“

После ових представа и данашњег репертоара на шестој страни Комедије, много се боље може разумети ноћ на Мон-мартру.

М. Световски.

У Бечу.

Фирмен Жемије и његове идеје

Ових дана био је у Бечу директор париског Одеона и један од највећих театарских личности Француске, велики редитељ Фирмен Жемије, који у последње време врши по Европи велику пропаганду зближавања европских народа кроз театар. Аустријским позоришним људима одржао је конференсу у Бургтеатру и био бурно поздрављен, у толико бурније у колико су његове идеје примљене са већим скептицизмом. Истоветну конференцију држао је недавно у Берлину. Проговоримо о овоме у наредном броју.

Гостовање

Мате Чулић-Драгун у Београду

У једноме од прошлих бројева *Комедије* имали смо прилике забележити утиске нашег уредника са једног концерта у Сплиту, сплићанина — баритона Мате Чулића-Драгуна. Тада је констатовано да су природни гласовни материјал г. Чулића такав, и његова школа таква, и дотадашња певачка каријера таква, да овог нашег домаћег баритона треба што пре позвати на гостовање, на прве наше сцене, на којима се још није никад појавио, трошећи енергију и расточавајући своје способности и свој дар у иностранству. Остало није више ствар *Комедије*.

Мило нам је што је београдско Народно Позориште прво, на коме ће се г. Чулић појавити први пут после петнаестогодишњег певања по Италији, где је и глас школовао, Белгији, Холандији и, уопште, у Европи. У њему ће престовничка публика видети интересантан пример сељачког сина, из просте тежачке породице, кога је открио један сплитски професор музике и, наговоривши с живом муком оца да младог човека пошаље у Италију на школовање, отргао га плугу и мотици и дао га уметности. Видеће певача који је био врло омиљен у Италији, где се зна шта је глас, и шта је песма. И живи пример колико се даје постићи упорним трудом и снажном вољом.

Можда ће вас мало шокирати што ће Мате Чулић-Драгун своје баритонске улоге у „Трубадуру“, „Травијати“, „Риголету“ и у „Пајацима“ певати на талијанском језику — зато што је он, специјално, не странац, већ наш сплићанин и син Сплита. Али је то, за прво његово гостовање — ако се свиди београђанима, па пожелеле да га и други пут чују — можда и боље, ради оцене његових способности. Он је те улоге научио на талијанскоме језику — чућете му беспрекорну и завидну дикцију, која би немизовно морала рамати на нашем језику услед учења текста на врат на нос — и певао их је на томе језику деценију и по. Други пут би нам свакако морао певати српско-хрватски, несумњиво.

Мене лично интересује какав ће изгледати на позорници, и како ће глумити, певајући. На концертном подиуму имао је тако неусиљен и елегантан став, дајући велике оперске арије, и у исти мах и утисак да је школа у њему израдила пристојнога глумца, да би нас чудило кад би гостовање Мате Чулића-Драгуна промашило, нарочито када се има на уму да је то један син ове земље, који се из туђине вратио у домовину и донео јој и своју лепу уметност.

П.

Scena iz Freudenreichove „Crne Kraljice“, izvedene u Zagrebu kao jubilarna predstava

— Foto „Tonka“, Zagreb —

Сцена из Фрајденрајхове „Црне Краљице“, изведене у Загребу као јубиларна представа.

— Фото „Тонка“, Загреб. —

ДИЛЕТАНТИ

Хиљадугодишњица у Дубровнику

Том приликом је Дубровачка Драмска Дружина извела у Бондином Казалишту Јурковићеву „Последњу ноћ“.

У суботу, 28. пр. мца., давала је Дубровачка Драмска Дружина јубиларну представу хиљадугодишњице хрватског краљевства. Под упрвом г. **Александра Турине**, том приликом приказана је у Бондином Казалишту, пред пуном кућом, хрватска историска драма, **Јурковићева „Последња ноћ“**.

Госмак, сам по себи, није ништа особито, али оно што њему недослаје дали су сами приказивачи својим извршним радом и трудом. Вредност комада није богзна шта, али пошто је то једна домаћа драма, имало би смисла изнеги јој садржај, у кратко.

Главна је ствар: борба хрватског племства и хрватског народа против аустријанштине, године 1786 кад је аустријски цар Јосиф II укинуо неке самостане по Хрватској. Ту је и двоје заљубљених: Јосиф, син Петковића, воли Ирцу, кћер Новаковића, али су њихови оцеви противни тој вези услед своје међусобне мржње, па хоће да раставе децу, што им, најзад, и испада за руком. Петковић шаље свога сина у лепоглавски манастир, фратрима. Ирена се мири са судбином, јер пошто види шта се десило њеном драгом, она у IV. чину долази у самостан, у мушком оделу, преобучена, да се с њим опрости: и она је одлучила да у самостану дувна вараждинских потражи покоја свом ојађеном срцу. У V. чину је све добро. Реформа Јосифа II. затворила је оне самостане, и двоје младих се поново састају. Оцеви им се мире, да слошки ступе у борбу против аустријског насиља. Оне двоје младих благословили су одмах, и слави се веридба.

Редитељ овог комада, који је у исти мах играо и старог племића Петковића, г. Турина, допринео је много успеху комада својом режијом, али му многи замерају за стари начин глуме одвећ бујних и обилних гестова и разбацивања целим телом. Г. Малијевић као Јосиф био је у сваком чину све то бољи, па је у последња два чина довео игру на завидну висину. Г-ђца Фули Инверници, као Ирена — кћи Новаковића, била је прилично добра, али као да је и она на неким местима изишла из колосека, те је пропустила или недовољно акцентовала извесне моменте. Особито у II. чину, при састанку са Јосифом, плакала је где пије требало, а затим је очи скоро све време држала затворене. Зато је пак у IV. чину била изврсна. Г. Крилетић има доста симпатичан глас, али прилично дрвено држање на позорници. Затим, г. Дузбаба, као почетник, добар. Г. Петричевић у улози Мартина, старог слуге Петковића, био

је чак и врло добар. И врло симпатичан старог слуге љубимац. Г. Шапро Зденко као Тобијаш — добар сељак.

Најбоље две фигуре ове вечери били су несумњиво г. Бубало као приор, старешина лепоглавског самостана, и г. Тедески, наш познати комичар и велики љубимац дубровачке публике, као Дидак, манастирски слуга. Они су на свршетку, IV. чина били неколико пута изазвани од публике и врло топло поздрављени. Остали прилични. Декор у свих пет чина нова добар. А најлепше је изгледало и највише замудило публику, кад су видели на глумцима старе хрватске властелинске костиме. Трокатура добра. Публике доста.

В.

Стручна штампа

Чешка »Комедиа«, нов прашки позоришни месечник

Примили смо 3-ћи број прашког сјајног илустрованог позоришног листа-месечника Komedia, за октобар 1925 г., који је посвећен поглавито пољској театарској уметности. Лист је формата и величине бечке Die Bühne, т. ј. „Илустрованог Листа“, на луксузној хартији и у луксузној опреми, а цена му је 5½ чехосл. круна. Елегантисимо. Вратићемо се опш рније на овај нови позоришни лист, и са задовољством констатујемо да је наша, београдска Comoedia била у словенском свету први позоришни лист модерне технике и модерних настојања који се одржао и који, ето још и сад, и вајдуже излази.

Naša scenografija

Uspeh g. Ljube Babića

Uspeh poznatih inscenacija prof. Lj. Babića na zagrebačkoj sceni, izloženih na Dekorativnoj izložbi u Parizu, koje su mu donele prvu nagradu, grand-prix, toliki je da je dobio poziv iz Njujorka, da s kompletnom serijom svojih teaterskih modela i maketa sudeluje na „International Exposition of new theatre technique“ (Izložba — međunarodna — nove pozorišne tehnike), koji u Njujorku organizuje trust guild —, Klaw — i Garrick Theatre-a. g. Babić je prihvatio poziv, pa će njegova izložba krenuti iz Pariza pravo za Njujork. Izložba se otvara 1. jan, 1926. i trajeće do 1. aprila. Na njoj sudeluju svi evropski teatri, a u prvome redu Rusi Tairov, Majerhold, pa Austrijanci, Česi, i drugi narodi.

Таборска и Златковић, у комаду „Кад бих
хтела“, у београдском Народном Позоришту
— Фото: Вл. Вечнић, Београд —

Taborska i Zlatković, u komadu „Kad bih
htela“, u beogradskom Narodnom Pozorištu

— Foto: Vл. Vечнић, Београд —

Познати баритон Борис Попов, омиљен на
свима нашим великим сценама, пред свој
полазак на гостовање у Барселону
(Шпанија).

Poznati bariton Boris Popov, omiljen na
svima našim velikim scenama, pred svoj
polazak na gostovanje u Barcelonu
(Španija).

BEOGRADSKI BALET

Iza filharmonije došlo bi narodno pozorište nešto sa svojim radom, nešto s angažovanjem koncerata iz Beograda, Zagreba i t. d. Rado ćemo se zadržati kod *gostovanja beogradskog koncertnog baleta*, i ako nismo vikli onim cirkuskim reklamama g. Djurdjevića s letacima, i t. d.

Te večeri pružio nam se ograničeni pogled na jedan lepi red muzičara (Gounod, Čajkovski, Grieg, Dellibes, Bizet, Saint-Saens, Kramer, Bakalejnikov, Kreisler, Arensky.) Na žalost naša publika nije ih osetila, jer ju je interesirala do danas, kako vidim, samo režija balerina.

Bilo je tu i romanticizma Gounoda, allegra Čajkovskog i t. d. Najinteresantniji je bio Dellibes s varijacijama iz „Zore“, gde najpre u dva, tri početna takta čujemo neku nežnost, kao nastavak tihe noći, onda tempo nešto oštiri s karakterističnim ritmom, u kojem samo na momenat tako toplo zazvoni jedna nota, kao da ju je slučajno doneo vetar s dalekog tornja. Tako raste modulacija kompozicije, dok nas bučne, izmešane note poslednjih takti ne unesoše u haos života novog dana. Balet je na svoj način interpretirao ovu sliku. Kod Bakalejnikovljeve „Biblijske jevrejske igre“ bila je režija bez primjedbe: Fanatizam, koji ne naišavši na razumevanje i odaziv, prelazi u besnilo. Isto je tako dat i Grieg u onoj kratkoj severnoj igri, gde skroz od prve note do zadnjeg unissono vrije, ključa temperamenat oštrog severa. — Efekat ovakog koncerta trebao je biti daleko veći. Orkestar je bio malen i nesiguran.

Balet je u zadnje vreme uneo jednu jaku promenu u muzici. On rapidno jača i raste. Mnogi moderni muzičari daju svoje najbolje u baletu, jer su uvereni, da će im on svojim ritmom, njanširanjem, tempom vidno podvući duboki sadržaj kompozicije. Plastika života na hrapavoj plohi pozornice nastojaće, da razbistri mutnu psihu muzike. Dakle muzika nije tu, da dadne neku pratnju, ili da prosto diktira lekciju balerinama, već baletna trupa je tu, da na slikoviti način izvuče život iz orkestra. Da je opažen ovaj momenat, mogli bi smo govoriti o nekom rezultatu te muzičke večeri za Sarajevo (razume se bez onog skućenog broja muzičkih intelektualaca.) Ovako je ostalo: Uspeh plesa!

KONCERTAT g-đice HATSUE YUASA

Na sreću ovo sjajno koncertno veče prošlo je kroz naše novinarske očale i nije potrebno vraćati se na program. Gdjica Hatsue Yuasa znači trijumf umetnosti u pesmi života. Ovako široku kulturu u glasu jednog samog čoveka Sarajevo nije još čulo. Umesto

kreštave, sirenskes snage mi smo čuli toplog, tihog umetnika, koji priča više od autora.

Verovatno je, da će Sarajevo opet dugo čekati na ovakav datum.

Da damo kompaktnost ovome informativnom članku potrebno je, da spomenem još i

VOKALNU MUZIKU

Da Sarajevo ima naročitog smisla za ovu vrstu muzike, dokumentuju to ova tri velika pevačka društva: *Trebević* (dir. g. Hladek,) *Sloga* (dir. g. Bajac) i *Lira* (dir. g. Travanj.) Na proslavi hrvatskog kraljevstva sva tri društva s Majevicom iz Tuzle izašli su u potpunoj svojoj formi na podij sarajevske pozornice. To je bio početak njihove sezone, ali i njihova najjača produkcija. U programu su se isticali naročito Mokranjac, Hubada, Lajovac, Osvirka i dr. Izvadjanje je bilo doterano i precizno. Trebević je pokazao svoju najbolju školu, koja je u ostalom poznata već i Beogradu, Zagrebu, Oseku i t. d. Sloga ima jak glasovni materijal i jak je rival Trebeviću. Društvo Lira, simpatija gornjeg dela Sarajeva, dalo je takodjer svoje, jedino kod izbora izgleda nisu baš osobite sreće. Majeвица, društvo iz provincije, dalo je za svoj re-nome i previše.

Iza toga sledela je (kako je spomenuto) turneja Trebevića, što je bilo ujedno jedina uspešna ilustracija muzičkog Sarajeva.

Sredinom novembra bio je veliki zajednički koncert Sloge i Lire. U programu su nas naročito zadovoljil Gounod, Mokranjac, Grieg, Žganjec i Čerepnin.

Ova lepa zborna pesma prodrila je čak i u redove monotonih, državnih službenika. Tako na željezničkoj direkciji osetljivo radi marljivi zbor sa g. Bajcem.

„ZLATIJA“ BELUŠA JUNGIĆA

Zaboravili smo spomenuti jedan muzički novitet prošlih dana, zapravo jedno ponavljanje iz prošle sezone. To je gosp. Beluš Jungić sa „Zlatijom“. Jedan eho velikog uspeha njegove lanjske „Almase“. Almasa i celo njeno društvo život je našeg muslimana od juče, danas i sutra. I tapkalo se razumljivo onim sevdalinkama, sevdasima, igrama i t. d. i ako nije bilo ni senke jedne poente.

Ali „Zlatija“ u lošoj, nimalo interesantnoj dalekoj historijskoj radnji, sa muzikom današnjeg sevdaha, nije nas mogla zainteresovati.

Istina gospodin Jungić pokazao je sposobnost apsolviranog profesora: poznavanjem muzičke teorije, kontrapunkta, harmonije i t. d., ali nismo još osetili slobodnu muzičku ideju. Trebalo bi, da manje računa na publiku sarajevske konzervativne čaršije i periferije. G. Jungića, istom kao kompozitora jednog modernog savremenog libreta, dalo bi se ozbiljno kritikovati.

Radomski, muž i žena, u putujućoj trupi u Voljvodini: 1. G-đa Radomski, kao knez Orlovski, u opereti; — 3. Radomski, kao Adolar u „Poslednjoj mazurki“; — 2. Diletanti Srpske Citonice u Ledincu, u „Bidi“; (Miloš Jovanović (x) Bido, i Milan Gallović).

Radomski, muž i žena, u putujućoj trupi u Voljvodini: 1. G-đa Radomski, kao knez Orlovski, u opereti; — 3. Radomski, kao Adolar u „Poslednjoj mazurki“; — 2. Diletanti Srpske Citonice u Ledincu, u „Bidi“; (Miloš Jovanović (x) Bido, i Milan Gallović).

Podrijsko Povlašćeno Pozorište pod upravom Dušana Životića (x); Jednog od naših najboljih mladih dramskih glumaca, vrši svoju kulturnu misiju već pet godina po našoj predratnoj Srbiji.

Mi žedno očekujemo takav muzički novitet, koji bi mogao u muzičkom delu, bar naše zemlje, poneti prvu reč o ovoj smesi 70.000 ljudi. Da li će g. Jungića „ovaki njegovi“ narodni motivi dovesti jednom u Beograd ili Zagreb, pitanje je, na koje će odgovoriti vreme i pozvani.

Decembra 1925.

Sarajevo.

Промене у Загребачком Казалишту

Дознајемо да је смењивање Управника Загребачког Казалишта г. Јулија Бенеша, потпуно свршена ствар. Док овај број буде у рукама наших читалаца, указ ће, вероватно, бити већ и публикован.

Осим тога очекују се даље промене, не само у Загребачком, већ и у неким другим позориштима у земљи.

Сада је о томе прерано говорити, за који дан, а можда, и за дан-два знаћемо много више.

Добрица у Шапцу

„Оно нису дилетанти: то су већ мали глумци!“ рекао је Добрица Милутиновић за шабачке дилетанте

Кренуо је из Београда у 2 по подне, железницом преко Кленка, а стигли су у Шабац тек у повоћ: он, Добрица Милутиновић, и изасланик Шабачког Дилетантског Позоришта Добрица Милутиновић, млад један матурант, кога су шапчани послали као свог изасланика, да им доведе прослављеног уметника престоничког театра, који ће с њима играти „Зулумћара“. То је за Шабац читав догађај, па зато Добрица Милутиновић не жали што је прозебао до костију, у хладноме возу завејаном снежним сметовима, и што се разболео толико да по повратку није могао на пробу Стефановићевог комада „Смрт Уроша V“. Уместо на пробу, отишао је лекару.

Управник шабачког дилетантског позоришта, које носи име Добрице Милутиновића, а глумци су му готово сами седмаци и матуранти шабачке гимназије, млади је и вредни проф. Поповић, који воли, који разуме и који зна шта је позориште. Што је за похвалу, у томе реду му иде на руку и помаже га у сваком погледу директор гимназије г. Пауновић, тако да је, с једне стране, омладини дата једна племенита забава која је одвраћа с рђавих путева, а с друге стране је Шабац добио једно Позориште, за које Добрица Милутиновић с усхићењем кличе:

— Господине мој, оно нису дилетанти; оно су већ прави мали глумци!

Представе су одржане у хотел „Паризу“, који има највећу и најлепшу позоришну дворану у целој предратној Србији, с ложама. „Представе“, јер било је две представе „Зулумћара“: једна представа, за ђаке, и једна увече, за грађанство. Посета је била сјајна, а одушевљење силно. Добрица је добио на дар лепу сребрну дувањару с урезаним натписом: „Милутиновић“ свом Добрици 15-XII-1925 Шабац. Увече, по другој представи банкет, на коме је госту наздравно директор гимназије и секретар Окружног одбора. Банкет, у коме су узели учешћа наставници и ђаци, трајао је до зоре, а тада су Добрицу, по највећој непогоди испратили на станицу маса ђака с директором и наставницима.

— То је невероватно како су играли „Зулумћара!“ усхићавао се Добрица. Захваљујући директору и г. Поповићу, Шабац има можда најјачу дилетантску трупу у земљи или бар једну од првих да, са оваквим радом, постану несумњиво прво дилетантско позориште у земљи.

У Београду

Репризе Илићевог »Кајања«

Ове недеље ће се у Београдском Народној Позоришту репризирати наш домаћи оригинал, „Кајање“ од Александра Илића.

ФИЛМ

ПЕТ ДАНА У ПАРИЗУ

Никола Римски је познат и нашој публици, а на страни, нарочито у Америци, јако је омиљен. Ко још не познаје оне његове чудне гестове, пред којима се публика грчи од смеха? Римски је омиљен и код шире публике, а ужива и највише поверење боље биоскопске публике са префињеним укусом.

Пет дана у Паризу! Зар већ и сам наслов не привлачи? По наслову човек одмах може погодити сиже, бар приближно. Одмах знамо да је реч о највећој вароши, вароши уживања, и омет уживања. А кад се нагађа још и то, да је то уживање за цигло пет дана, онда се мора закључити да ће филм бити и интересантан. А да би доказ о квалитету филма био још одређенији, довољно је напоменути да главне улоге креирају познате звезде на платну: добро познати Никола Римски и Доли Давис.

Пет дана у Паризу је весела игра првога реда. Једна група Америчана долази у Париз, да га обиђу и упознају његов живот. Ови америчани су, наравно, као и сви америчани, —

Сава Галине, најлепша жена Италије, у Вест-филму „Ватрена Ја-
на Јахачица“.

Оси Освалда, чувени филмски стар, у Вест-Освалда-филму „Колибри“.

Osi Osvalda, čuveni filmski star, u Westi-Osvalda-filmu „Kolibri“.

богаташи. Да се не би бринули ни о чему, поверили су све своје бриге једној агенцији.

Пет лудих ноћи проводе ови америчани по париским локалима и бацају новац нештедимице. Као и у сваком филму, умешала се и једна жена.

Та жена је, наравно, парижанка. Отмена и елегантна, али не онако извештачена као оне на страни, које је подржавају, већ парижанка у правом смислу те речи, а то је доста — дакле парижанка. Поред тога млада и лепа. Весело друштво прелази из локала у локал. Почели су од најбољих па иду, постепено, на ниже. Веселје и расположење се повећава што год се више локала промени. Кулминација је тамо где мора и бити, а где је и сви замишљају — **Монмартр**. Бескрајна возиња аутом. Лутање по булеварима. Не изостаје ниједна типична сцена из ноћног живота. Ту су и руски кнезови који гутају ватру и професионалне играчице, парижанке, и професионални играчи — Балканци: Срби, Румуни, Бугари и т. д. Црнци дезбандлије, келнери обучени као ђаволи, професионални коцкари, барски типови, хохшталлери, а има и професионалних злочинаца.

Режија и игра глумаца су необично добри, јер режира познати **Пјер Коломбиер**. Никола Римски је неочекивано добар а Доли Давис је показала шта зна и шта може. **Силвио де Педрели** и **Мадлена Гити** су задовољили.

Овај филм је ових дана побудио читаву сензацију у Лондону, где се истовремено приказује у седам сала. **Б.**

Француска Ривiera

Опера у Ници

1. о. мца отворена је опера у Ници под новом дирекцијом, опером „Продијада“. Затим су на програму: „Тоска“, „Самсон и Далила“ и „Фауст“.

Као новитети даваће се: „Ла Корида“, лирска драма у 2 чина од Анри Кена, музика од *М. Воборикина*; „Ванина“, опера у 3 чина од П. Шуденса, музика од Бастида; „Продавачица жижича“ од Розмонде Жерар и Мориса Ростона, музика од Тиарко Ришпена; „Силом лекар“ од Гуноа и „Везани принц“ од Марије Стар, музика од Гвида Бјанкинија.

Велике репризе: „Quo vadis“, „Лујза“, „Ромео и Јулија“, „Хамлет“, „Дон Кихот“, „Хофманове приче“, „Хугеноти“, „Лосингрин“, „Валкира“, „Жонглер Богородичине цркве“.

Од балета: Албера Русела „Паукова гозба“ и Дебисијева „Кутија с играчкама“.

У марту гостовање Комеди Француз, у априлу серија талијанских опера. Поврх свега неколико великих концерата, међу којима Спалдиноов, Кортоов, Исејев и А. Рубинштајна.

Филмске вести

На булеварима Холивуда.

Чарли Чаплин (Шарло) се повратио у Холивуд, после вишемесечног одсуства. Он је изјавио да неће снимати филм који је мислио радити пре свога пута, већ један сасвим нов. Његов најновији филм ће се звати „Денди“. У овоме филму ће се приказати Чаплинови доживљаји у париским ноћним локалима, — међу париским апашима.

Ватрена играчица

Ово је наслов новог филма, који и сам довољно каже о својој садржини. Драма из полициског живота „Ватрена играчица“ прерађена је за филм по истоименом делу Роберта Динезена. Већи део филма посвећен је оном делу забаве који данас осваја свет а то је — Дансинг.

Шта је ново?

Д'Ануџијева драма „Свети Себастијан“ изнеће се на позорницу миланске Скале са пропратном музиком *Клода Дебисија* и с руском играчицом *Идом Рубинштајн* у насловној улози.

У Скали ће ускоро бити премиера и нове опере Волффера-ријева: *У небеској одори*. Дириговаће *Тосканини*.

Пучинијеву недовршену оперу *Тирандо* завршио је *Франко Алфано*.

Московски Художествени Театар отвориће нову сезону представом *Треновљевог „Пугачова“*.

Pozornica i ljepota.

Da šminka i puder ne koriste na licu i vratu, to znade svaka dama a naročito šminke za pozornicu, koje se skidaju vazelinom, masti ili kakovim maslacem, no tim sredstvima nisu iščišćene sve kožne pore, u koje se uvukla najprije šminka, pa onda mast; to se neda očistiti temeljito ni alkoholom, ni sapunom, a najmanje samom vodom. Slavna operna pjevačica Adelina Patti vidjela je to i dala je, da joj se po njenom vlastitom receptu sačini neka mlječna emulzija, koju je ona stalno rabila i njome čistila lice i vrat, pa jedino toj emulziji imade ona zahvaliti, da je još u svojoj 54. godini bila slavljena kao poznata ljepotica, a do svoje smrti u 76. godini zadržala je svežinu i sjaj teinta. Ta se emulzija i danas proizvodi pod imenom „Visagine Adelina Patti“ u Parizu, a kod nas se dobije u svima drogerijama, apotekama i parfimerijama uz cijenu od Dinara 30 — po boci. — Glavno skladište za Jugoslaviju: Zagreb, Gajeva ulica.

67. 4-7

Ива Шетинска, првакиња драме у Сплиту, Iva Šetinska, prvakinja drame u Splitu, u
у „Осмој жени“.

Одговорни уредник Никола Б. Јовановић. Власник „Илустрација“, Београд. Годишња претплата 180 динара; полугодишња 90 динара; тромесечна 45 динара. Претплата се шаље у Београд, Косовска улица, 11. — „Макарије“ А. Д. Земун.